

Den redobogna
Fritänkaren

Nr. 187 Maj 2010

Adertonde årgångens sjätte nummer.

Innehåll i detta nummer:

Överraskningarnas Valborg	2
Vad var det för fel på Wagner?	3
Ahasverus minnen, del 98: <i>David Strauss</i>	4
Vad gick fel med Scientology? – <i>förklaringar</i>	5
Om buddhismen och kristendomen – ur en pågående diskussion	7
Fråga om döden – med svar (<i>Khutumi</i>)	9
Det långa håret (<i>Laila Roth</i>)	11
Några filmer	12
Kalender, juni 2010	13
Åtterresan, del 2 : <i>Den idealiska konserten</i>	13
Rekordresan, del 6: <i>Andhämtning i Kausani och Kesaar Devi</i>	15
Resan till Phuktar, del 8 : <i>Den farliga vägen till Phuktar</i>	17
Nya lektioner i Zanskar, del 18: <i>Nubra</i>	18
Den lugna stormresan, del 16: <i>Darjeelingsituationen</i>	19

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på över 7 år.

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).
IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionslut för detta nummer : 23.5.2010

Copyright © C. Lanciai med medarbetare – **Letnany 211**

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

WSN 1652-0122

Överraskningarnas Valborg

Den huvudsakliga överraskningen var vädret, som ställde till det ordentligt. Vintern hade varat i 100 dagar och varit tung och svår, och ännu en vecka före Valborg hade det snöat. Pianot hade stämts på onsdagen under gisslande regn och rusk, och vädergubbarna hade inte lovat någonting gott alls för Valborg. Och som på beställning började det regna just när gästerna började samlas.

Att uppträda utomhus med sång och glädje under sådana omständigheter var inte att tänka på, då det inte fanns paraplyer tillräckligt. Vi fick finna oss i att vara drivna i exil inomhus medan regnet skvalade, men till allas förvåning lät sången desto bättre från podiet i festsalen. Vi var samsjungna, det lät rent, och akustiken var den bästa tänkbara, så det var ingenting mera att klaga på.

Denna mirakulösa bättre kvalitet gick sedan som en röd tråd genom hela kvällen. Det tredubbla dirigentskapet arbetade i stafett med den äran, och efter det inspirerade och inspirerande talet till mannen av Lisbeth Areskoug, som bjöd på en imponerande historik av hela sällskapet och dess vänner sedan 60-talet, vågade vi till och med dra till med "Stå stark du ljusets riddarvakt" som vi inte sjungit på årtal, och den gick hem. Detta lovprisade tal till mannen hade föregåtts av ett icke mindre häpnadsväckande tal till kvinnan av Sören, där han lanserade "mappien" som den moderna pendangen till 60-talets hippie och 80-talets yuppie. Denna mappie är en handlingskraftig kvinna som inte längre slåss med handväska och paraply utan som sköter allting effektivt inte minst genom raffinerade manipulationer via tangentbordet, varigenom hennes duglighet blivit mera respektingivande än någonsin.

Bertil stod som vanligt för det verserade ledarskapet varigenom sällskapet lotsades säkert genom hela repertoaren, Janne introducerade den senkomna våren, och tacktalet till hallonet framfördes av Lennart Hahn, som valde att ta det bakifrån genom tillintetgörande vetenskaplig analys, varigenom det inte blev mycket kvar av hallonet så som man vanligen känner till det. Ännu värre blir det på digitalspråk där tre svenska vokaler saknas.

Nytt för i år var talet till laxen, som Ulla genom minutiös forskning kommit fram till att aldrig någonsin tidigare bevärdigats med ett tal, varför hon föresatt sig att fylla detta svarta hål med alla de intressanta fakta och historier som denna lax hos oss under årens lopp samlat på sig. Vi får inte heller glömma välkomsttalen, som i år presenterades dubbelt upp av både Anita och Lennart, som om vi var dubbelt välkomna just i år, vilket vi åtminstone fick känna oss.

Sex gluntar och fem romanser framfördes efter midnatt, varvid aftonen fullkomnades, medan man endast kunde beklaga Klaras, Lasses och Svens frånfällen, de första två inlagda i förkylning och Sven frånvarande i utlandet. Annars hade vi i år varit fulltaliga.

En speciell hälsning kom från Gun i Danmark, som valt att få Mumintrollets sommarvisa presenterad, en filosofisk ingrediens som matchade sällskapet bra, då Mumintrollet numera är 65 år och alltså klart för pension fastän det inte åldrats en dag på dessa 65 år utan är lika troskyldigt fortfarande i sin fullkomliga onyttighet, liksom hela Mumindalen med alla dess invånare, där inte en någonsin gjort någon nytta, vilket vållat huvudbry och problem för de kinesiska myndigheterna, när nu Mumintrollet skall introduceras i Kina, där det sedan 60 år är förbjudet för någon medborgare att vara onyttig. Kanske Mumintrollets tidlösa mission just därför kan vara desto nyttigare i Kina.

De sista gick hem efter halv 3, medan lunchen vidtog morgonen därpå. Till denna infann sig inte mindre än 31 personer, vilket torde slå alla rekord, då vi därmed faktiskt sedan gårdagen hade förökats oss med 30 procent under bara ett halvt dygn. De flesta av

dessa nytilkomna hörde till klanen Alander, men det förekom också yngre Enerothar. Även till lunchen klingade sången friskt och rent, medan det ute fick vara hur kallt som helst – årets demonstranter på första maj fick bära sina standar med blåfrusna händer och tåga i isande motvind med frysande fötter – medan vi kunde lägga en Valborg till handlingarna som bara uppvisat överraskande goda resultat hela vägen, varför det var svårt att skiljas och bryta upp efter 20 timmar för att ställas inför det oundvikligt tråkiga tillnyktrandet dagen efter...

Vad var det för fel på Wagner?

Han förblir kanske musikhistoriens mest kontroversiella kompositör, och det är fullkomligt omöjligt att avsluta de ständigt upphetsade diskussionerna och debatterna om honom – han fortsätter skoningslöst att väcka kontroverser ännu 125 år efter sin död och inte bara kontroverser utan på sina håll även demonstrationer, vilda protester och handgemäng.

Att då ställa frågan vad det var för fel på honom är ungefär som att erbjuda ett glas vatten som påfyllning på Atlanten, som om den behövde fyllas på. Men man kommer inte ifrån frågan, lika litet som man kommer ifrån Wagner och hans enorma betydelse i musikhistorien, hur gärna man än skulle vilja det. Och det värsta är att frågan egentligen inte kan besvaras, då det egentligen inte var något fel på honom.

Tag hans första opera, som vi delvis belyste redan i förrförra numret, *Rienzi*, som råkar vara hans enda italienska opera och den enda av sina operor han själv tog avstånd från. Den är ett ungdomsverk, men man måste häpna över dess orättvisa vanrykte. Till skillnad från alla Wagners senare operor är den nämligen aldrig tråkig, det förekommer inga oändliga transportsträckor, den är vitalt dramatisk alltigenom, det händer stora saker hela tiden, känslorna lågar högt som i vilken äkta italiensk opera som helst, kort sagt, den har faktiskt allt och skulle i vissa avseenden kunna betecknas som hans bästa opera. Den är ännu inte genialisk, som *Den flygande holländaren* skulle bli med sitt banbrytande nya tonspråk, den är inte lyrisk som *Tannhäuser* och *Tristan och Isolde*, den är inte episk som *Lohengrin* och alla de senare oändliga operorna, utan den är helt enkelt en konventionell opera från 1842 när en sådan kunde vara som bäst, och den är glädjande fri från alla Meyerbeers later och pedantiska bombastiska effekter. Den är helt enkelt Wagners friskaste opera, och att han då vid senare år tog avstånd från den torde ju indikera att någonting gick fel med honom.

Givetvis finns i *Rienzi* också alla Wagners svagheter om dock i mera embryonisk bemärkelse, den taffliga librettotexten, den naiva storyn, de långa resonemangen utan sans som inte leder någonstans, bristen på all logik, den bristande självkritiken i det litterära och dramatiska och den mycket enkla människouppfattningen; men musiken är det sannerligen inget fel på. Och det är väl det som är kärnan i hela Wagnerproblematiken – musiken är glänsande alltigenom från början till slut, från *Rienzi* till *Parzifal*, så varför insisterade han då samtidigt på att konsekvent göra sig skyldig till erbarmliga texter?

Det är helt enkelt så man får ta Wagner – glöm allt han skrivit, glöm hans förfärliga skriftliga förföljelser av alla hans bästa vänner och kolleger, glöm hans populistiska antisemitism (som brukar bortförklaras med att alla var antisemiter på den tiden, vilket inte gör honom mindre skyldig till den saken för det,) glöm de himlastormande pekorallens absurditet och löjlighet, glöm diktaren Wagner, som aldrig var någon diktare, men ta för all del vara på tonsättaren Wagner, ty han var bäst i världen och har inom sitt område aldrig överträffats.

Han var bara 27 år när han väckte sensation över hela den tysktalande delen av världen under 1830-talet men tyvärr av negativt slag. Jag förvånades över den häftigt negativa reaktionen i ett så upplyst land som Tyskland ändå var på den tiden, kanske främst i världen efter att Napoleontiden lämnat Frankrike i ruiner, och en sådan bok som David Strauss då presenterade hade knappast kunnat framläggas någon annanstans. Ännu hundra år senare påtalade Albert Schweitzer det historiska faktum, att teologin före och efter David Strauss var som två helt olika världar.

Vad den unge David Strauss gjorde som var så epokgörande var att beröva Jesusgestalten all kultstatus och kläda av honom in på bara själen, så att det bara blev människan kvar. Vad David Strauss då hade som budskap till världen var ungefär: ”Se människan! Bara en människa! Allt gudomligt trams och kultmakeri med i efterhand överarbetade krusiduller och påklistrade konstruktioner av den mest absurda befängdhet är bara fåfänga belastningar som gjort sitt bästa för att fördunkla sanningen i stället för att framhäva den!”

Jag råkade vara i Tyskland då och blev angelägen om att få träffa honom innan han blev lynchad. Det var en sirlig och känslig man men helt öppen och rationell, och jag ville först och främst rädda hans liv, om det skulle bli nödvändigt, och påtalade därför riskerna med hans ställningstagande för honom. På Luthers tid hade plebejraseriet inte dragit sig för att halshugga till och med oskyldiga statyer, och att det skulle bli någon sorts folkstorm mot David Strauss avdivinisering av Jesus och Bibeln var oundvikligt. Vad som var oförutsägbart var vilka uttryck denna folkstorm skulle ta sig. Det visade sig, att den nästan enbart skulle ta sig akademiska uttryck, gudskelov.

”Jag är ledsen, min vän,” svarade David vänligt beklagande på mina invändningar, ”men här står jag och kan inte annat. Bibeln är inte mer än en bok som alla andra, liksom även Koranen och Bhagavad-Gita, full av läsvärda saker och övermättad med visdom och ödeslektioner, men det finns ingenting gudomligt alls i den och ingenting som höjer den över till exempel Shakespeare och Dante eller Homeros, hur mycket den än handlar om den symbolgestalt som kallas den ende guden. Att i efterhand skapa myter för att lansera en kult om Jesus som mer än en människa är ingenting mindre än ett elakt och egoistiskt bedrägeri, som dess värre lyckades – det var bara de få kloka undantagen, som Marcus Aurelius och Julianus Apostata, som inte lät sig luras av världsbedrägeriet. Man måste i sanningens namn nagelfara hela Bibeln och särskilt evangelierna, som ju alla ändå redan är överens om att avfattades långt efter Jesu påstådda död och uppståndelse. Historieforskningen kan aldrig och får aldrig kompromissa med den skoningslösa jakten på sanningen. Det är det som är historieskrivningens främsta och kanske enda plikt, och hela Bibeln är egentligen ingenting annat än en rigorös historiebok, där just alla de historiska uppgifterna utgör dess främsta skatter. Det är dem vi äger att ta vara på, och om de är överhöljda av en massa slagg som klumpats ihop i efterhand och östs över källorna som glaspärlor och fuskdiamanter är det historikerns plikt att avlägsna dessa för att desto bättre kunna ådagalägga sanningens underbarhet.”

”Men min bästa herr Strauss, ni måste ju ändå inse att ni därmed trampar sönder de mest omhuldade illusionerna för en stor del av mänskligheten, illusioner som för de flesta av dessa är deras enda källa till trygghet. Det måste ju bli reaktioner, och ni kan skatta er lycklig om ni inte blir lynchad.”

”Ni menar att jag bör tiga om sanningen för att visa människornas svagheter hänsyn? Det är just det jag inte kan göra. Det är inte jag som är hänsynslös. Det är sanningen som till sitt innersta väsen aldrig någonsin kan kompromissa. Den måste fram. Om jag döljer den kommer den fram genom andra eller på andra sätt. Jag gör bara min plikt som samvetsgrann forskare, ingenting annat. Och boken har redan kommit ut. Ingenting kan stoppa den längre.”

”Jag vill inte hindra er i ert kall eller i uppfyllandet av era plikter, men ni är så ung och ser inte bortom horisonten för vart er vådliga kurs kommer att föra er. Ni har tagit ett steg bort från religionens existensberättigande, bort från filosofi och fantasi, bort från kultur och kreativitet, för att i stället hänsynslöst dissekera en religion som om den redan var död; men den lever i alla människors hjärtan, vilka befängda uttryck den än tar sig. Folk har ingenting att leva för om de inte får ha sina illusioner. Vad ni realiter gör är att utesluta idealismen från livet, liksom Platon ville utesluta Homeros från idealstaten, som just därför inte blev någon idealstat utan ett intolerant romerskt imperium där galningar i samhällskontrollens namn kunde offra folk och samhälle på nyckfullhetens gadiatorspelsaltare som de ville. Risken med den absoluta rationalismens och materialismens införande med realism som påtvingad ersättning för alla drömmar är att livets mening går förlorad. Människan behöver få vara fåfång och ha sina drömmar och illusioner för att alls ha något att leva för. Annars blir det bara egoism och girighet kvar, som då inte kan annat än störta världen i universalkrig, som Napoleon gjorde. Han inbillade sig att han gjorde det för den franska revolutionens ideal av jämlikhet och broderskap, men just i påtvingandet på världen av denna idealstat gick den förlorad. Ni vill rycka upp hela kristendomen och judendomen och islam med rötterna för att ersätta dem med ingenting annat än dött snusförnuft och dogmen att allt var lögn, som är en dålig ersättning, som aldrig kommer att kunna fungera i längden, då den utesluter den mänskliga naturen och faktorn. Jag säger inte att ni har fel eller att ni måste tänka om utan ber er bara kompromissa, som alla tänkare och filosofer alltid nödgats göra för att överleva. Ni må ha hur mycket rätt i sak som helst, men försök även ta hänsyn till den andra sidan av saken. Glöm inte att Jesus i första hand predikade kärlek, vilka groteska uttryck i motsatt riktning hans kyrka än tog sig sedan den sparat ur från idealismens konstruktiva toleransväg till maktens och dogmatikens enkelspårighet. Bli inte lika enkelspårig i motsatt riktning.”

Han lovade betänka mina argument, och han tog faktiskt med åren en hel del tillbaka. Han följde mitt råd och kompromissade, och därför fick han leva i fred hela livet. Den enda åtgärd som vidtogs mot honom var, att den professur han fick i Zürich omedelbart framtogs honom och ersattes med en livränta och pension, och när han senare gick in i politiken i ett demokratiskt parti fick han inte behålla någon ställning där heller, men han slutade aldrig att följa sin linje. Han skrev en rad ovärderliga böcker och biografier främst över Ulrich von Hutten, Voltaire och Julianus Apostata, och hur mycket materialist och ateist han sedermera än blev så blev den sista bok som sysselsatte honom i hans döende stund Platons odödliga dialog om döden ”Phaidon” om Sokrates sista stunder och hans lugna möte inför döden med den fasta trovissheten på möjligheten för att inte säga vissheten om det eviga livet som en mycket starkare självklarhet än alla groteskt uppförstorade skräckinbillningar och mytomnier om döden.

Vad gick fel med Scientology? – förklaringar

Frågan aktualiserades härom dagen genom visningen i TV av en gammal autentisk intervju med L. Ron Hubbard, rörelsens grundare, från 1966 när han var 55 år gammal. Alltid då och då genom åren har frågan aktualiserats på nytt, och den har varje gång varit lika svår för att inte säga omöjlig att besvara. Det har dock aldrig skadat att försöka.

I intervjun ger grundaren ett övervägande positivt intryck. Han är hjärtlig och spontan, svarar rakt och öppet på varenda fråga, är ledig och avslappnad och framför allt värtalig. Allt vad han säger går hem, och ingenting är oklart, i motsats till alla politiska debatter, där allting alltid är oklart. Även intervjuaren, en engelsman, ger ett gott intryck genom konsekvent neutralitet och saklighet med förnuftiga frågor. Kort sagt, helhetsintrycket man får av denna unika autentiska intervju med världens mest

kontroversiella rörelses grundare är, att denna rörelse skulle kunna rädda världen.

Vid ett tillfälle säger Hubbard, att rörelsens medlemsantal expanderar med 250% årligen. Detta var 1966. Med den expansionstakten borde hela mänskligheten ha varit scientologer redan efter 20 år. 42 år har gått, och likväl framstår scientologrörelsen som liten och obetydlig och kämpar fortfarande med samma svårigheter som för 40 år sedan av ständiga rättegångar och politiska bannlysningar från viktiga länder, medan världen är i ett sämre tillstånd än någonsin genom Irakkriget, miljökrisen, klimatkrisen och den globala recessionen. Bara detta faktum motiverar rubrikens frågeställning.

Ett av problemen är, att det inte var en sak som gick fel utan många. Det har skrivits ett överväldigande antal volymer av rättsprotokoll, romaner och dokumentärer som tillsammans påvisar oceaner av Scientologikyrkans tillkortakommanden. Ett av de mest iögonfallande är dock många av hans närmaste medarbetares öden. David Mayo fockades efter att först ha installerats av Hubbard som hans direkta efterträdare och högsta ansvariga för rörelsen. David Mayo var kanske hans äldsta och trognaste vän. Hans hustru Mary Sue Hubbard hamnade i fängelse för skattebrott jämte Jane Kember och många andra. Min syster arbetade i England för Herbert Parkhouse, en annan av Hubbards äldsta och betroddaste medarbetare, och fann att han förskingrade. Hon fockades när hon påtalade saken. Senare visade det sig att han verkligen förskingrade, så han fockades han också. Och så vidare. Som alltid när det gäller kompetenta ledare visade det sig tyvärr även i L. Ron Hubbards fall att han inte kunde lita på någon.

Det där med pengar – det har alltid varit rörelsens största aber. Faktum är, att den är världens dyraste religion, och därför har få råd med den. Detta exkluderade större delen av mänskligheten från den från början. Dess enorma expansionskraft under 60-talet berodde mycket på att det då gavs scientologisk auditering gratis. (Auditering är deras form av terapi, alltid strikt individuell mellan fyra ögon.) Under oljekrisen efter Jom Kippur-kriget 1973 rakade alla världens priser i höjden, och Scientologirörelsen nästan försvann då ingen längre kunde ha råd med den.

Det kanske mest ambitiösa försöket att analysera rörelsen som fenomen och dess grundares personlighet är en bok som heter "Bare-Faced Messiah" av Russell Miller (1987, tillgänglig på webben från 1997), ett välskrivet, noggrant och kritikerrosat försök att gå till rätta med allt som var fel. Miller var själv scientolog och nådde högt upp i graderna, och han inledde sitt projekt att skriva grundarens enda fullständiga biografi med rörelsens fulla välsignelse och uppbackning – tills de med fasa upptäckte vad han skrev. Då försökte de med alla medel undertrycka boken, som bara därför spreds desto mer. Den finns väl i alla världens universitetsbibliotek idag och är dessutom lätt att träffa direkt på webben.

Problemet med hans bok är att den är ensidigt negativ, då den bara tar upp alla felen och knappast alls berör dess förtjänster. Om den som sådan utgör en hälsosam motvikt till alla de skrifter om grundaren som rörelsen själv hela tiden ger ut som ensidigt bara framhåller grundarens förtjänster, så omfattar den dock inte hela sanningen. Vår kollega Johannes B. Westerberg lät också de negativa sidorna överskugga de positiva, medan John Bede i rättvisans namn i sin skabrösa belysning av rörelsens överdrifter dock fick med, att den faktiskt med sin teknik är kapabel att utföra underverk när det gäller kriminalvård, mentalvård och studieteknik.

Både förtjänsterna och felen tenderar alltså att överdrivas, medan det nästan är omöjligt att finna någon som lyckats skaffa sig en neutral överblick av rörelsens problematik utan att låta sig ryckas ut ur helhetsperspektivet.

En annan sak som ofta påtalats scientologerna är bristen på ödmjukhet. Hubbard hämtade mycket från buddhismen och framhöll alltid Buddha som kanske den främsta förelöparen till scientology, men buddhismen var en mans praktiska filosofi om hur man ska leva för att åstadkomma minsta möjliga skada åt sig själv och andra och predikade därför framför allt kyskhet och fattigdom. Scientologerna ligger 2500 år efter när det gäller den ödmjukheten.

Bakom alla missförstånden, rättegångarna, upprördheterna, de ekonomiska skandalerna och den blandning av fruktan och misstänksamhet som besjälar de flesta som vägrar ha någonting med rörelsen att göra, ligger dock ett speciellt fenomen, som kanske just är rörelsens största misstag. Scientologer tenderar att betrakta sig själva som i viss mån utvalda och annorlunda och ha en annan status än "vanliga" människor. Kommunismen och nazismen begick samma misstag: Karl Marx var en grov rasist, och enligt hans mening skulle socialisterna vara en sorts övermänniskor bara genom sin partitillhörighet. Nazisterna gick ännu längre. (Vi får aldrig glömma att även de var Socialister, även om de betecknade sig som National-Socialister. Det fullständiga namnet på deras parti var National-Socialistiska Arbetarpartiet.) Det var kanske till och med judarnas ursprungliga misstag att beteckna sig som särskilt utvalda. Därmed exkluderade de sig från resten av mänskligheten, och bara genom att Paulus förkastade denna exklusiva identitet kunde kristendomen vinna världen.

Vilken tillhörighet och identitet vi än har, vare sig vi är judar eller socialister eller scientologer eller något annat, så är vi ändå aldrig mer än bara människor med alla de svagheter som hör den naturliga människan till, som egentligen bara naturen råder över. Makt korrumpierar alltid, och det gäller både socialister och scientologer och judar och vem som helst. Den mänskliga naturen är begränsad och kan aldrig ta sig friheter utan att det medför konsekvenser. Missbruk hämnar sig alltid, vad man än är, och därför är det personliga omdömet det kanske viktigaste av allt. Kan man hålla sig till det kan man klara sig, men om man uppger det för att låta sig ledas av andra och därmed avstår från sitt ansvar för sitt eget liv, så måste det nästan förr eller senare gå fel. Inte ens L. Ron Hubbard, som grundade en rörelse som han avsåg att skulle vara kompetent att rädda hela världen, kunde i längden lita på sina egna äldsta och närmaste medarbetare.

Om kristendomen och buddhismen – ur en pågående diskussion.

"Däremot," återtog Konstantin, "var det naturligtvis mycket med honom som väckte min nyfikenhet och som jag aldrig fick veta något närmare om. Du kommer ju också från Skandinavien, så du kanske kan upplysa mig på vissa punkter. Ni hade ju i Skandinavien precis som vi i Grekland en egen mytologi med gudar och gudasagor och en högt utvecklad mystisk föreställning om den evighetens värld som står över den mänskliga, men hos er tog den fria mytologin en mera självständig riktning med mycket våld och fruktansvärda ödesföreställningar. John var inte närmare insatt i den nordiska mytologin och nästan undvek ämnet när jag någon gång försiktigt försökte föra det på tal, men du kanske vet något mera. Särskilt uppseendeväckande i modern tid var en inriktning inom den moderna rockmusiken som kallade sig *black metal* och som var ganska sjuk men utomordentligt revolutionär. De var så extremt mytologiska att de angrep kristendomen och den kristna kyrkan så handgripligt, att de faktiskt brände ner minst tre uråldriga gamla stavkyrkor i Norge av unikt kulturhistoriskt och arkitektoniskt intresse."

"Mannen heter Varg Vikernes. John omnämner honom i förbifarten i sin kria."

"Ja, men han visade inte stort intresse eller någon djupare förståelse för saken. Men om jag har förstått det rätt så var Varg Vikernes motivation bakom sina kyrkbränningar att han ansåg att kristendomen med våld utrotat den gamla nordiska hedniska mytologin med alla dess förtjänster och det utan rätt."

"Jag kände honom."

"Kände du Varg Vikernes?"

"Ja, jag hade en del med honom att göra på den tiden genom musiken. Han hade i princip rätt men var fullständigt vilsen och gick så till överdrift att det urartade till galenskap. Som du säger, deras *black metal* form av rockmusiken var fullständigt sjuk och så morbid, att den tangerade rena sado-masochismen och var i själva verket

självd destruktiv. En av deras medlemmar gjorde ett nummer av att sarga och plåga sig själv rent fysiskt med blodvite, som om någon publik eller åskådare skulle kunna finna nöje i sådant. Det var värre än osmakligt. Varg Vikernes brände kanske i själva verket ner fyra kyrkor men fälldes bara för tre kyrkbränder, där dock alla tre var unika kulturminnesmärken och arkitektoniskt mirakulösa stavkyrkobyggnader nästan som pagoder. Men han fälldes också för mord på en av sina vänner eller snarare en kollega, och det gick inte alldeles riktigt till. Den kamraten var fullständigt förstörd av paranoia, och det dråpet har aldrig helt kunnat klargöras. Hade inte Varg dödat honom hade nog han dödat Varg. Det var ett dråp i självförsvar, om det inte rentav var självmord. En annan i det sällskapet begick självmord, men, som du säger, det intressanta debattämnet i den historien var motivet bakom kyrkbränderna. Naturligtvis hade han rätt i att kristendomen våldfört sig på den tidigare nordiska mytologiska kulturen och faktiskt utrotat den, men hans demonstration mot detta var missriktad och desperat. Han gjorde inte saken bättre med att bränna ner tre av Norges vackraste och äldsta kyrkor. I stället för att låta den gamla nordiska gudaläran få komma fram igen på ett hederligt sätt genom diskussioner och återupplivandet av gamla seder, som på Island, gick han till överdrivna våldsamheter, vilket bara var dumt och skämde ut hans sak. Han ångrade dock aldrig dåden, fastän han fick 21 års fängelse för kyrkbränderna och 'mordet', utan ansåg att han agerat på sunda grunder. Han lär väl inse det dumma i sina våldsamma överdrifter när han blir äldre. Han frisläpptes redan efter 16 år i mars förra året och lär nu leva någonstans ute i vildmarken med fru och barn. Han har inte ådagalagt något fortsatt intresse för någon återuppväckelse av den nordiska mytologin."

"Detta är ett intressant ämne för mig, ty med John diskuterade vi mycket den grekiska mytologins roll i historien och ställning idag samtidigt med buddhismens och kristendomens och deras inflytanden på varandra."

"Ja, det är väl mera Johns område."

"Han var helt överens med mig om att kristendomen orättvist och i onödan hade utrotat den gamla hellenska kulturens mytologivärld och i många avseenden ersatt denna med en mera barbarisk kristendom baserad på hjärntvätt av folket genom skräckpropaganda och diktatoriskt krav på underkastelse i nästan högre grad än islam, medan egentligen endast Origenes, Julianus Apostata och Hypatia försökt motverka detta kristna barbari. Men framför allt poängterade han i nästan förvånansvärt hög grad buddhismens betydelse för kristendomen och dess uppkomst och utveckling."

"Hur gjorde han det?"

"Han menade, precis som Blavatsky, Annie Besant, Helena Roerich och de andra teosoferna, att kristendomen var en direkt fortsättning och vidare utveckling av buddhismen, liksom buddhismen var det på hinduismen, och att Jesus måste ha lärt sig det mesta om buddhismen i Indien, när han torde ha rest omkring där innan han blev 30 och mogen för sin mission i Israel."

"Jag har hört den teorin i många år. Problemet är att det finns väldigt litet belägg."

"Men det finns."

"Men hur vederhäftiga är de?"

"Det kanske intressantaste argumentet för den möjligheten är att ingen källa motsäger den. Samtliga evangelier förtiger fullständigt allt om Jesus mellan 12 och 30 år. Det är just om den övre tjugooårsåldern som ett tibetanskt evangelium berättar utförligt om hans verksamhet i Indien, hur han studerade både zoroastrianismen i Persien och hinduismen i Indien och fann båda oanvändbara för sitt vidkommande, medan han fängslades av buddhismen och stannade tillräckligt länge i vad som idag är Bihar för att lära sig pali och studera skrifterna."

"Vad är det för ett tibetanskt evangelium?"

"Det som Alexej Notovitj uppdagade i Ladakh på 1870-talet och översatte till franska, och som världen krampaktigt sedan dess försökt överbevisa om att måste vara ett falsarium. Mot att det är ett falsarium talar det enkla faktum, att Notovitj knappast

skulle ha kunnat hitta på ett sådant evangelium själv med alla dess detaljer och framför allt dess anslående feminismer, som återfinns även till exempel i det långt senare och bevisligen äkta Tomasevangeliet. Men framför allt är det mycket av buddhismen som går igen i kristendomen, framför allt den grundläggande huvudregeln, att 'allt vad ni viljen att andra skall göra er, skall ni ock göra dem', som är precis lika grundläggande i buddhismen: Gör inte mot andra vad du inte vill att de skall göra dig. Det förefaller mera sannolikt att Jesus skulle ha lärt sig en hel del av buddhismen i Indien än att han skulle ha hittat på en buddhistisk kärleksfilosofi alldeles själv fastän han var jude och präglad av den stränga gammaltestamentliga världsmaktsguden och hans våldsamma nitälskan för det utvalda folket, en föreställning som idag måste anses som helt anakronistisk."

"Men med tanke på hur buddhisterna alltid varit förföljda av världsliga makter och idag är det särskilt mycket med tanke på folk- och kulturutrotningen i Tibet, så skulle nog buddhisterna må bra av en smula draghjälp från en kraftigare allsmäktighet."

"En sådan möjlighet är det sista som John vill vara utan."

"Han menar alltså att buddhismens ateism och livsförnekelse kan kombineras med monoteismens ursinniga och maktfixerade fanatism?"

"Det är det problemet som han brottas mest med. Faktum är att många judar idag söker sig till buddhismen som en sorts hälsosam distansiering till sin egen religions benägenhet för överdrifter."

"En övermänsklig uppgift för en teolog."

"Natt kombineras med dag i den ständiga och naturliga dygnscykeln. Livet är fullt av motsatser. Varför skulle då inte buddhismen kunna kombineras med monoteismen? Det var kanske just det som Jesus försökte göra?"

"Vi bara spekulerar. Det är bara John själv som kan leda oss rätt i denna djungel."

"Men han ser utan svårighet föreningslänkar mellan hinduismen, buddhismen, kristendomen och judendomen. Den enda religion som han finner det svårt att passa in i ramen för en naturlig och logisk världsreligion är islam, som ju egentligen är en primitiv stamreligion."

"Det var judendomen också från början."

"Var den det? Var det ingen universell idé, som Abraham eller Moses eller någon plötsligt bara kom på? Kan du utesluta den möjligheten? Och som kristendomen sedan förvrängde, medan islam helt baktände på den med att utesluta judarna."

"Den idén fick islam från kristendomen."

"Kanske det. Hur som helst är det svårt i dagens läge att få islam att passa in i en civiliserad värld, då den så hänsynslöst ägnar sig åt kvinnoförtryck, våld och terror."

"Det är väl det som är Johns största problem."

"Men han brottas med det."

"Det får han nog göra länge."

Fråga om döden (med svar)

"Mästare, kan ni förklara för mig vad som händer en själ efter att den lämnar detta livet, och om våra kära hädangångna ännu kan se och höra oss? Även, hur länge kan en själ hålla kvar sin personlighet efter döden, och kommer man att minnas andra tidigare liv och kära anförvanter från gångna livstider också?" – *Kelly L. Canada*

Jag är tacksam för din fråga då svaret kommer att hjälpa många i denna åminnelse tid. Först måste jag göra det klart för dig att ni är alla själar som färdas genom dimensionerna och det stora Ljusets eviga väv. Ni är inter-dimensionella varelser av ljus. Kroppen ni använder är bara som en överrock, som innefattar och omhöljer allt som hör till era kroppar inklusive personligheten och era förutsättningar.

När ni andas ut er sista suck lyfts en aspekt av er upp till nästa dimension, som är

vibrationernas plan. Silversträngen som binder er till den fysiska kroppen går av, och därefter finns det ingen återvändo mer till den kroppen.

Ni övergår då till ljusenergi, och alla aspekter av er förenas i detta läge. Er personlighets minnen förenas med själminnet, som bara består av känslighet eller rent själsliga förnimmelser.

Den fysiska kroppen överges då den tjänat ut och får återgå till jorden. Ingenting av ditt världsliga liv kan du ta med dig. Du måste lämna allt. Allt gavs dig ändå bara för din förvaltning. Du anförtroddes allt bara för ett ögonblick. Nu märker du vari din verkliga förmögenhet består. Hur mycket ljusenergi har du lyckats förvärva i din själ? Har du skapat dina rikedomar på jorden eller i himmelen?

Och låt mig fråga dig, vad är det du kallar Himmelen? Tror du att den finns här borta hos mig långt borta ifrån dig och alldeles utom räckhåll? Tror du himmelen måste erövrats och vinnas?

Himmelen finns överallt och är tillgänglig överallt, även på jorden. Du behöver inte vänta på den tills du kommer över. Himmelen är vad som skapas i livet, och var och en skapar sin egen himmel. Öppna blott ditt sinne och hjärta och sök sanningen. Där finns himmelen.

I överdimensionerna kan du skapa genom din blotta vilja, men bara om ditt hjärta är öppet och kärleksfullt och din själs ljus är starkt och strålande, för det är då du kan sammanstråla med Källan. Då räcker det med blotta tanken och viljan för att bli skapande, ty däri finns ingenting negativt. Jag talade tidigare om skuggan av ditt jag, allt det som du måste komma över, som är det jordiska livets utmaning, och som man föds till jorden för att gå till rätta med, ty det är det dödliga livets mening att man skall klara av det.

Försök höja dina vibrationer. Låt andra ta ansvar för sig själva. Avstå från alla lägre vibrationer och förnedrande känslor. Om du ständigt tar dig uppåt förstår du snart hur man 'samlar skatter i himmelen'. Du inser att allt fysiskt du gör bara är tillfälligt och bara medel för att göra din jordiska resa lättare.

Eftersom du inte kan ta någonting med dig, så lev enkelt och i fred med respekt för allting levande, och så skall du tillväxa i ljus och sanning.

Medan du gör detta går du igenom en metamorfos. Du börjar skapa din egen himmel. Som jag sade tidigare, det ljus som bor i din själ är det enda som du kan ta med dig när du går över gränsen. Detta är ditt eviga arv.

Alla minnen av tidigare existenser, inkarnationer och erfarenheter finns lagrat i själminnet. Det är ett ansenligt själsligt bibliotek som du kan återanknyta till vid behov. Även tiden är en resa. Själens är en rörlig energiform av ljus. Därför kan du med lätthet resa till förflutna, närvarande och framtida existenser och dimensioner. Under sådana resor kan tidigare älskade anförvanter dyka upp och göra sig påmindas och ihågkommas, men inte alltid. Du har under eonernas gång haft så mycket att göra med andra själar, vanligen inom din egen själsliga familj, och inte alla kan komma fram eller dyka upp igen. Några kan till och med ha tagit avsked från dig för alltid för att gå vidare och expandera i andra världar med andra själar.

Du undrar om de hädangångna fortfarande kan se och höra dig. Naturligtvis kan de det. En av fördelarna med att komma hem till den andliga dimensionen är att man där kan resa och använda sig av nästan alla dimensioner. Du kan absolut säkert söka upp och besöka sådana du en gång älskat. Märk väl att jag använder presens här. Kärleken upphör aldrig med att du lämnar det jordiska för det andliga, tvärtom, den bara fortsätter hejdlöst, om dock den tar sig andra former. Själens glömmes aldrig. Därför kan en själ bli väldigt berörd och affekterad inför de kvarvarandes innerliga sorg och saknad efter den bortgångna, som då har om möjligt ännu mera kärlek kvar för dem han lämnat, som han inte vill att skall bli ledsna. Därför kommer de avlidnas själar ofta tillbaka i hopp om att deras energi skall kunna trösta och lindra saknaden. Tyvärr är det inte alla som då blir medvetna om deras närhet, då de är begränsade av sina fysiska sinnens dominans, som de

låter styra sina liv. Det är bara om man har ett öppet sinne och är inställd på att kunna förstå det oförståeliga, så att ens högre sinnen blir mottagliga för högre energier och det andliga ljuset, som man kan se och känna och uppleva närvaron av hädangångnas andar, och då kan man bli tröstad av dem.

Minst av allt finns det någon anledning till fruktan. Många känner rädsla för döden, men det är bara för att de inte är informerade och upplysta. De måste vakna och väckas inför den högre själsliga verklighetens liv. Många förlitar sig på medier, men det är en riskabel omväg. De flesta menar att det bara kan finnas tre dimensioner, avstånd, rymd och tid, och de fruktar den delen av verkligheten som de inte kan uppleva med sinnena med dess främmande dimensioner, men det finns det absolut ingen anledning till. Man fruktar bara det man inte förstår, men allting kan förstås, genom ständigt högre utbildning på upplysningens och insiktens väg.

Jag hoppas att mina svar kan ge dig någon djupare förståelse för den process som det innebär att gå över gränsen, och för den andlighet som allting bara består av, så att jag därigenom kunnat lugna och kanske bota alla betänkligheter och eventuella orosmoment.

– *Kuthumi*

Så här menar Laila Roth om det gudomliga
(som kommentar till förra numrets artikel om ”Det långa hårets historia”):

Det långa håret

Gud är en långhårig man,
vare sig han kallas Kristus eller Krishna,
Dionysos eller Apollon
eller något annat heligt namn,
det är det långa håret som gör heligheten
och markerar den,
symbol för friheten och alltings obegränsning,
maktens och den andliga suveränitetens frihet,
och ju längre han då bär sitt hår och odlar det,
desto mer framhäver han sin frihet och suveränitet,
och desto mer behärskar han sin andliga makt,
som är vida överlägsen all den världsliga;
ty för män liksom för kvinnor
är det långa håret främst en manifestation för skönhet
och dess frihet, suveränitet och överlägsenhet
mot allt som har med dödliga begränsningar att göra,
ty skönhet finns ej där det ej finns kärlek,
skönheten är kärlekens markering och manifestation,
och ingenting är vackrare hos någon människa
än om hon har ett vackert hår,
som då alltid står för kärleks makt,
dess villighet, kapacitet och oförneklighet.
Skulle jag då inte dyrka alla män med långt hår,
som då är det närmaste som vi kan komma
den gudomliga manifestationen,
dess skönhets makt och kärlek?

– *Laila Roth*

Filmer

Polanski blir bara bättre och bättre. Hans senaste film "Spökskrivaren" ("*The Ghost Writer*") är en rafflande politisk thriller med gliringar åt premiärminister Tony Blairs engagemang för Amerikas vanvettiga andra krig mot Irak, som ju Blair entusiastiskt understödde och fortfarande idag försvarar Bush för. I filmen får en professionell spökskrivare (Ewan McGregor) i uppgift att redigera och ge ut en avdankad brittisk premiärministers memoarer (Pierce Brosnan) medan de politiska kontroverserna omkring denne blossar upp i värre infektioner än någonsin. Spökskrivaren blir indragen i oöverskådliga politiska bakvattens intriger, varvid han finner sanningen om sin uppdragsgivare ständigt alltmera obehaglig. Ett förhållande med hans hustru gör inte saken bättre, och så skruvas oavslutligt spänningen upp i takt med att intrignätet spänns hårdare och tätare, tills den ena sensationella krisen efter den andra inträffar. Fastän storyn är en paranoid thriller har Polanski ändå lyckats hålla en viss halvdokumentär prägel på det hela, medan dock priset går till premiärministerns hustru, virtuost spelad av Olivia Williams, som trots McGregors och Brosnans lysande insatser ändå är den man helst minns efteråt.

En annan som bara tycks bli bättre hela tiden är Martin Scorsese, vars nya film "Shutter Island" klart överträffar alla hans tidigare. Det är en psykologisk thriller med skräckromantiska övertoner, som inleds med två polisers ankomst till Shutter Island utanför Boston, en klippö som används som mentalsjukhus för landets farligaste mentalfall. Leonardo di Caprio är den ena, och filmen handlar konsekvent om hans undersökningar på ön och vad dessa leder fram till. Det förekommer gastkramande scener och mycket våld och blod, men för en gångs skull lyckas Scorsese avhålla sig från frosseri och överdrifter i sådant, utan det våld som förekommer är konsekvent bara ackompanjering till den röda trådens skoningslösa vidareutveckling fram mot så obehagliga sanningar att deras outhärdlighet blir för mycket för denne ytterst hårdkokte polis med bagaget fullt av traumatiska erfarenheter bland annat från andra världskrigets Tyskland och dess koncentrationsläger. Filmen handlar egentligen bara om nödvändigheten att genomskåda sanningen hur outhärdlig den än är, och huvudpersonens nederlag i denna utmaning understryker bara ytterligare den skoningslösa nödvändigheten. Leonardo di Caprio får så svåra saker att konfrontera att han liksom kung Oidipus måste gå under i jakten på sig själv, och liksom Oidipus tar han konsekvenserna. Vad dessa blir förtäljer inte filmen, men som publik lämnas man att ana bara det allra värsta. Som psykologisk thriller med universellt budskap är denna film ett måste – för alla som kan tåla att se den.

Som kontrast till alla dessa nagelbitare unnade vi oss en biovisning av den gamla komedin från 1980 med Julie Andrews, där hon spelar "Victor/Victoria", en varietéstjärna i Paris anno 1934 som uppträder som *drag*-drottning och gör en otrolig succé, där höjdpunkten i hennes nummer är när hon demaskerar sig som man. Vad ingen anar är att hon verkligen är en kvinna. Blake Edwards har därav gjort en sprudlande komedi med sanslösa förvecklingar men samtidigt med genialiska turer i spelet och förvirringen mellan könen. Bäst är dock alla de totalt lössläppta krogslagsmålen, som oavbrutet avlöser varandra genom hela filmen som ett pärlband av orgier i uppsluppna kalabaliker.

En annan mer klassisk historisk film var "*Molière*", ett genialiskt försök till att spekulera ut bakgrundshistorien till "*Tartuffe*" med helt bedårande skådespelarprestationer allt igenom och en historia betydligt allvarligare och mera konstruktiv än egentligen någon av Molières pjäser i ett praktexempel på fransk klassisk teater när den är som bäst.

"*The Salton Sea*" med Val Kilmer var åter en gastkramande thriller, där huvudpersonen ger sig i kast med de värsta droggångstrarna i Los Angeles för att komma åt dem som mördade hans hustru. Detta är en ohygglig våldsthiller om extrem

grymhet och ondska som hade varit outhärdlig, om det inte hade funnits oändligt välgörande mänskliga faktorer. Man förstår ingenting till en början utan lämnas som publik till att tro det allra värsta om Val Kilmer och hans förfärliga vänner, tills det först så småningom visar sig att han egentligen är polis som tagit på sig en knarkares förklädnad bara för att kunna sätta dit droghandlare. Spänningen blir extremt olidlig genom de provningar han därigenom utsätter sig för, filmen inleds med att han tycks brinna inne, men den är mera rafflande än så, och slutet kommer som en välsignelse.

En mera ovanlig thriller var *"The Lookout"* med Joseph Gordon-Levitt som invalidiserad ishockeystjärna efter en bilolycka, som hamnar att arbeta som städare i en bank och bo tillsammans med en blind kollega (Jeff Daniels) i Kansas City. Detta är en gripande historia om samhällets förlorare och hur de kan utnyttjas och tvingas in i avgrunder av förnedring men ändå resa sig därur med nya krafter och stärkt integritet trots handikapp och omöjliga odds. Han utnyttjas av före detta "vänner" till att hjälpa till vid ett bankrån, där allting går snett. Denna B-film i sorglig miljö och med bitter handling väckte stor uppmärksamhet från början framför allt genom det utomordentliga skådespeleriet hos varenda deltagare in i minsta biroll. Detta är en alldeles ovanligt hälsosam film trots sin emotionellt mycket upprörande handling.

Kalender, juni 2010

- 2 Kung Konstantin II av Grekland 70 år.
- 4 70 år sedan evakueringen av Dunquerque.
- 5 100 år sedan novellisten O.Henrys bortgång.
- 8 *Robert Schumann* 200 år.
Bo Widerberg 80 år, avliden 1997.
Nancy Sinatra 70 år.
- 11 *Jacques Yves Costeau* 100 år, den förste oceanografen.
- 15 *David Rose* 100 år.
- 18 E.G.Marshall 100 år ('Försvarsadvokaterna')
- 22 Sir Peter Pears 100 år.
- 23 *Jean Anouilh* 100 år.
- 24 Margherita Lanciai 65 år.
- 25 60 år sedan Nordkorea invaderade Sydkorea med treårigt krig som resultat.
- 29 Frank Loesser 100 år.
- 30 William Oughtred 350 år, räknestickans uppfinnare.
50 år sedan premiären på Hitchcocks "Psycho".

Återresan, del 2: Den idealiska konserten.

Med Jotka invecklades jag genast i religiösa diskussioner. Hon är i princip emot allt och kritiserar allt, 90 år gammal, och skonar ingenting. Om kristendomen menar hon att det är att beklaga att den ännu lever. Alla religioner betecknar hon som förryckta fanatismer som aldrig kan åstadkomma någonting bättre än söndring, grymhet och krig, då i princip alla genom partisk hjärntvätt utvecklar och odlar psykopati.

Hon bor nu ensam med Diana och kräver att Diana aldrig får lämna henne ensam. De är nästan varandras motsatser i allt och har aldrig kommit överens, så det är en tung börda för Diana, som nu är fjättrad vid sin mor. Min ankomst utgjorde ett välkommet avbrott i tristessen.

Vi besökte Lilianas nya kontor på eftermiddagen, översättarfirman Polyglotos, som nu har bättre lokaler, där Lilly nu arbetar mest med Nina, som är bäst på franska, medan Lillys expertspråk är tyska. Vi hade planerat att på tre man hand bege oss ut till helgen

till Bansko nära Makedonien, men Diana hade blivit svårt förkyld, vilket omintetgjorde det programmet. Vi fick stanna kvar i staden, där det var samma slaskväder som i Göteborg, och det till och med snöade ibland.

På kvällen gick vi på konsert med radiosymfonikerna, som framförde Brahms violinkonsert med den knappt 40-årige Domenico Nordio från Venedig som solist och Emil Tabakos åttonde symfonis uruppförande. Tonsättaren var dirigenten. Symfonin var jobbig utan melodier och med mycket få harmonier, ibland lät det som trumpetande elefanter, och det var mest bara ljudeffekter i tre satser, som alltsammans slutade i ingenting, som modern musik vanligen gör. Den har aldrig någon riktig final, då dess obefintliga formspråk utesluter möjligheten av en reguljär avslutning. Domenico Nordio däremot gav ett bedårande extranummer, en sorts cavatina med variationer som kunde ha varit av Bach eller Tartini.

Diana talar dagligen med sina tre barn genom *skype*. Jag fick själv tala med Nayden, hennes son, på det sättet. Han lider av kronisk diabetes men studerar nu i Bielefeld i Tyskland ornitologi och biologi med stor framgång efter att i två år ha varit mycket aktiv politiskt för de gröna här i Bulgarien. Döttrarna Alena och Denise har nyligen båda fått en förstfödd son. Alena är gift med en spansk dirigent och har bott mest i Torino, där jag några gånger besökte henne, medan Denise är konstnär och gift med en tysk i Jena i Tyskland. Diana får inte resa och besöka sina barnbarn för sin mor. Dianas syster Ludmila ämnar komma på besök hit men vi vet ännu inte när.

Vad som närmast bekymrade mig i Sofia var utvecklingen i Grekland. För närvarande pågick det en 24-timmars generalstrejk i hela landet, som innebar att alla tåg, bussar och flyg stod stilla. Greklands ekonomi var dödssjuk och drog ner hela Euron, det var faktiskt Eurons fel vilket ingen ville erkänna, för att stävja krisen hade regeringen infört impopulära drastiska nedskärningar som minskade pensioner och löner och ökad arbetstid och sänkt pensionsålder, så inget slut på krisen var i sikte, som bara förvärrades av folkets missnöje och vilda proteststrejker. Det var bara att hoppas att situationen skulle förbättras tills jag kom dit.

Vårt planerade bastubesök på lördagen utmynnade i fullständigt fiasko. Diana var för sjuk för att kunna följa med, varför jag måste leta mig till stället ensam. Det låg precis vid gårdagens konsertlokal, varför jag bara behövde hitta denna för att hitta rätt. Naturligtvis hittade jag den inte direkt, varför jag måste fråga folk om vägen, alltid lika pinsamt, varvid det visade sig att ingen visste var Bulgariens radiosymfonikers konsertlokal låg. De beklagade sin okunskap eller svarade mera negativt på bulgariska. Till slut fick jag av en luffare veta att den låg på Aksakovgatan. När jag äntligen hittade Aksakovgatan var det en halvtimme för sent. Slokörad var det bara att gå tillbaka.

Där blev Diana arg på mig för att jag inte hittat trots hennes självklara instruktioner. Jag hade begärt en karta, någon sådan fanns någonstans men ingen visste var, jag sökte en Sofiakarta på Internet och fann en, men den kunde inte laddas ner eller ens öppnas...

Ludmila kom på besök, som skulle bereda mig en andra chans att hitta rätt – till kvällen inbjöd hon mig till en ny konsert på samma ställe. Hon var i smöret, var mycket arbetsam och hade bra jobb, talade mycket om sin lika duktiga adoptivson som nu var vakt på en bank med telekameraövervakning som livsuppgift, och hon gav mig goda inblickar i Bulgariens rådande situation. Bland annat förklarade hon snökaoset i Sofia. Snön låg i drivor överallt, varför det var svårt att röra sig i staden, ty ingen skottade någonsin. Allt fick konsekvent ligga kvar som det var tills det smälte, ty det måste ju smälta. Vi talade också om den politiska situationen och kom in på Turkiet. Där hade det i dagarna varnats för, efter jordskalvet i östra Turkiet, att det när som helst kunde inträffa ett nytt som med sannolikhet kunde drabba själva Konstantinopel vilken dag som helst inom de närmaste tjugo åren. Hon var mycket rädd för den muslimska faran, dessa aggressiva fanatiker som smög sig in överallt och fick bygga sina moskéer överallt som lagliga centra för fundamentalistisk expansion, där den närmaste ambitionen var att återerövra hela Balkan för islam, som orättvist hade avhänts sultanatet... Hon berättade

också om det tysta kriget mot hennes ex-man, som satt på hennes villa, och jag gav henne det gamla kinesiska ordspråket, att om du bara sitter tillräckligt länge vid floden och tålmodigt väntar kommer du en dag att få se din fiendes lik flyta förbi. Det hade hon mycket roligt åt, men hon tänkte nog inte sätta sig vid någon strand för att invänta sin ex-mans kadaver. Det fick han ordna själv. Hon tänkte ingenting göra, och det var nog det allra bästa.

Konserten på kvällen blev den totala överraskningen. Inte heller Ludmila hade anat något. Hon hade inbjudits av en väninna till en "fransk" konsert, en "helfransk" afton, och jag hade föreställt mig litet Debussy, Ravel och andra svårare halvmodernister av den diffusare sorten, men det visade sig i stället bli motsatsen till gårdagens konsert. Det var två helt unga pianister som spelade bara Chopin, till dennes 200-årsminne, en dam från Frankrike (Dina Ben Said, 21, född i Marocko,) och en ung begåvning från Polen, Jatzek Kortuz, endast 22. Dina kom av sig ibland men gjorde då modiga omtagningar med den äran utan skarvar men var bäst på etydena, den fjärde i opus 10 och den 9-e och 10-e i opus 25. Kortuz framförde en alldeles utomordentlig tolkning av Chopins sista nocturne opus 62:2, fantasin opus 49 och den andra sonaten i sin helhet. Som extranummer gav han helt spontant den sjätte polonäsen opus 53. Han spelade med total kontroll, utsökt känslighet och behärskad virtuositet. Dina forcerade ibland och kom därför av sig, men Kortuz spel var suveränt och felfritt. Konserten hade sponsrats av de polska och franska instituten i Sofia tillsammans, konsertsalen, som igår varit halvfull med en delvis ointresserad publik, var nu proppfull av entusiaster. Det var en av mitt livs bästa konserter, oförglömlig i sin komposition och kvalitet och med sin totala överraskningskaraktär som extra förfining. Jag har aldrig sett en lyckligare publik.

(I nästa nummer: *Andra bulgariska musikupplevelser*)

Rekordresan, del 6 : Andhämtning i Kausani och Kesaar Devi

Min värd såg mycket dystert på utvecklingen i Indien, då egentligen ingenting gick åt rätt håll. Folk blev bara sjukare och arbetade mindre hela tiden. Fler och fler övergav lantbruket, då det lönade sig mindre och mindre, medan i stället storstäderna lockade med sitt fördärv med höga löner för ingenting, som vanligen slutade i arbetslöshet och giftig slumtillvaro. I stället för nyttigt arbete ägnade sig ungdomen mest bara åt sina mobiltelefoner, som vi med rätta kallade hjärntumörsmonitorer. De unga kvinnorna kunde inte längre arbeta och hålla ihop ett hem utan skulle bara klä sig västerländskt och ägna sig åt flärd. Att göra rätt och nytta för sig ersattes mer och mer av egoistisk nöjeslystnad, och kortsiktigheten uteslöt framtiden. I år hade dessutom monsunen slagit fel, den försenades en månad och kom sedan bara med skyfall och översvämningar som förstörde allt.

En ung dam från Delhi uppmärksammade mig på Kausanis vackraste träd, som kan ha varit en jakaranda eller någonting ditåt med ljusröda blommor över hela trädet som helt undanskymde eventuella blad. Det visade sig att hon i flera år hade bott i Skandinavien, främst Malmö och Köpenhamn, vilka år hade varit de bästa i hennes liv.

Ett äldre par hade varit samtidigt med mig i Gwaldam, och vi utbytte erfarenheter av bergen. Jag förklarade för honom varför jag kom till Indien varje år framför allt för bergens skönhets skull, då Europas alper bara var en fjärdedel mot Himalayas dimensioner. "Ännu mindre!" utbrast han och konstaterade, att Himalaya faktiskt dominerade åtta länder, som tillsammans nästan bestod halva mänskligheten: Afghanistan, Pakistan, norra Indien, Nepal, Bhutan, Tibet, västra Kina och Burma.

En ung man med familj från Gujarat bjöd mig till hans hem nära Ahmedabad, men tyvärr måste jag göra honom besviken med att jag i Indien alltid bara vistades bland bergen.

Tre spanjorer avslöjade för mig det häpnadsväckande faktum, att Internet fanns i Kausani och fungerade! Dock vågade jag inte pröva på det.

Sålunda förgick mina båda dagar i Kausani under studier, arbete, promenader och fotografering, och existensen kunde knappast bli ljuvligare. Min nya kock lagade *rice-n-dal* varenda dag till lunch och middag men lyckades göra det smakligt, om dock min sjätte *rice'n'dal* på raken började kännas tjatig. Det var dags för uppbrott, och Almora väntade.

Min värd skickade med mig ett paket äkta Kausani-te som avskedspresent, men jag kunde denna gång inte lova att återkomma nästa år.

Vid hållplatsen fick jag genast en jeep och nådde Almora prick 12. Mr Shah var vid god vigör men ute när jag kom, så jag fick inte genast träffa honom. I stället gick jag genast till tågbiljettdatorcentralen, som hade flyttat från *the Tourist Rest House* till centrala postkontoret, där en lång kö ringlade sig, men efter 40 minuter fick jag min biljett hela vägen till New Jaipalguri.

Därefter sökte jag mig upp mot Kesaar Devi på jakt efter mitt gamla lunchställe. Mycket bortkommen fann jag det till slut och hade äntligen en annan måltid än bara *rice'n'dal*. Det var bara att prisa sin lyckliga stjärna att allt hade gått väl hittills.

Morgonen därpå gick jag hela vägen till Kesaar Devi och avlade visit vid Vivekanandas heliga kultplats, som är intakt som sådan ännu idag efter 100 år, och fortsatte bortom, ty vädret var alltjämt alldeles idealiskt, och så länge ännu vackrare vyer hägrade ännu längre upp och man hade ork tillräckligt var det bara att fortsätta uppåt och vidare. Det var första gången jag besökte Kesaar Devi ordentligt, fastän detta var min elfte visit i Almora under 14 år, och det var påfallande hur väl sedd man var överallt. Det finns en del västerlänningar som bor här konstant eller under längre perioder, vilket uppmuntras.

En av dem var Odd från Oslo, en av Indiens ytterst sällsynta norrmän. Han tillbringar varje vinterhalvår här och åker omkring på sin motorcykel och har gjort så i tio år. Det var befriande att få tala sitt hemspråk igen vilket inte varit möjligt på hela resan, och han kände det likadant. Dessutom hade han släkt på Sicilien som drev ett hotell i Syrakusa, men han hade inte varit där på många år. I fall han skulle dyka upp på *facebook* någon gång gav jag honom mitt namn, och det var troligt att vi någon gång skulle sammanstråla igen, då vi ju båda var regelbundna "stammisar".

Mr Shah började bli gammal. Han företog varje dag sina promenader in till staden, men han hade börjat förlora kontakten med verkligheten. Exempelvis avslöjade han att han under dagen på egen hand hade företagit en promenad till Panchulis glaciärer, en sträcka på 40 km, att han hade erbjudits skjuts på vägen men att han avböjt den. Naturligtvis hade han drömt det, och han medgav själv att han alltmera hade börjat "flyta ut". Dock var han helt medveten och närvarande, det gick att tala med honom, och ibland var han helt sitt gamla jag. Helt i sitt ässe var han när han kom in på gamla tider och berättade hur det var i sin barndom. På den tiden kunde man köpa ett getskinn för en rupie och sedan rengöra det och tvätta det och kamma det och sälja det vidare för fem rupier. På denna förtjänst kunde man sedan leva gott i månader.

Han försökte intressera mig för en miljökonferens, som skulle äga rum om någon vecka, men då jag inte kunde stanna så länge bad han mig åtminstone att skriva något debattinlägg, som han kunde vidarebefordra. Hans huvudfråga var vattenproblemet med dess sinande tillgång och hur man bättre skulle ta vara på det. Han hade några idéer i den vägen om några uppfinningar. Indiens främsta miljöproblem ansåg jag dock vara något helt annat. Så här löd mitt bidrag till hans konferens, som han ämnade låta översätta även till hindi och ge pressen:

"Öppet brev till berörda parter:

Vad Indien måste genomföra för dess folks skull, deras hälsa, framtid och välfärd, är en nödvändig landsomfattande rengöring. Vad som mest förvånar utländska besökare i Indien är den totala ansvarslöshet och okunnighet som visar sig i hur folk slänger skräp överallt. Till och med i de mest avlägsna och pittoreska byar finner man öppna soptippar av plastpåsar och skräp, som bara lämnas framme utan åtgärder och utan att någon känner avsky inför denna oanständighet. På grund av detta är Indiens internationella rykte skamligt dåligt, då landet ofta refereras till som en 'soptipp'. Jag kan försäkra er, att om

detta skulle ändras på och något radikalt gjordes åt problemet, såsom en framgångsrik kampanj för att lära folk vilken skada de gör med att inte ta något ansvar för sitt avfall, (– i Singapore kan man inte ens spotta på gatan utan att få böter,) och en nationell rörelse genomfördes för att städa upp landet, så skulle turismen explodera med hälsan och välfärden, miljöproblemen skulle nästan försvinna, och Indien skulle bli ett bättre och lyckligare land. Så var så snälla och gör någonting åt saken.”

I nästa nummer: *Avsked och bakslag.*)

Resan till Phuktar, del 8 : Den farliga vägen till Phuktar.

Klockan 6.40 startade jag på dagens äventyr precis när solen väl var uppe utan att ännu gassa, så jag fick några idealiska timmars promenad innan det började kännas varmt. Efter två timmar nådde jag Pepul på 3800 meter, där jag fick min första tepaus. Jag fann mig i bästa tänkbara lokala sällskap, och stämningen var mer än bara hjärtlig. Ändå skulle det bli ännu bättre.

Nästa tepaus blev Tsetan, där den lilla tehyddan visade sig vara full med folk. Det var bara lokalt folk men hela familjer, 15 vuxna och fyra barn till att börja med, men det fylldes på hela tiden. Det var rena folkfesten, det var som en resa ur Dickens, och som föreställningens *clou* gjorde en praktfull lama entré i full festmundering i knallrött och hög strutmössa som en kardinal, – varefter jag fann mig tillräckligt utvilad och fortsatte.

Jag mötte många hästar på vägen, men det förvånade mig att vägen, som förlängdes en liten bit varje år, faktiskt gick ända fram till Pepul. Enligt kartorna och böckerna tog den slut vid Reru strax efter Mune, men efter Pepul följde en reguljär ponnystig på gott och ont, ibland omöjligt sandig och stenig men ibland bekvämare än någon sandväg, så det var bara att hålla till godo.

Det sista testoppet blev vid Kalgyok strax före den dal som leder in till Phuktar. Dittills hade vandringen varit tämligen smärtfri, och jag var inte alls trött. När en bro kom och en by visade sig på andra sidan floden antog jag att det redan kunde vara Phuktar, varför jag gick över och klättrade upp till byn med dock en obestämd känsla i maggropen att jag var helt fel ute. Byn jag kommit till visade sig vara Cha, men en lokal guide på vandring med en västerländsk dam sade, att man kunde fortsätta till Phuktar därifrån. Jag konsulterade Charlie Loras klassiska guidebok *Trekking in Ladakh*, ett måste för varje Ladakhresenär, där han beskrev genvägen från Cha till Phuktar såsom ”farlig”. Den var inte utmärkt på hans kartor, och han talade inte om varför den var ”farlig”. Uppenbarligen hade han aldrig vandrat den själv.

Klockan hade varit halv 3 i Kalgyok, och guideboken beskrev den återstående vandringen till Phuktar lite löst som något mellan 1 och 2 timmar. Vägen visade sig vara mycket längre än vad kartorna lät förstå, och snart blev jag medveten om dess ”farlighet”. Den ringlade sig högt upp och höll sig sedan konsekvent på randen av hisnande bråddjup. Föll man ner där så föll man långt. Dessutom var det mycket blåsigt på denna höjd över 4000 meter, och vägen var upprepade gånger blockerad av ras, bestående vanligen av småsten, som gav efter för varje steg och som man måste ta sig över. Dessutom började jag nu bli ordentligt trött.

Hela vägen hittills hade det ständigt varit upp och ner, upp och ner, och nu var det mera så än någonsin, med branta uppklättringar längs sicksackstigar och ännu brantare krokvägar nerför, som det var den enklaste saken i världen att slinta i med den ofrånkomliga följden att man slog sig mer än fördärvad. Lyckligtvis hade detta inte hänt mig ännu, men varje ny uppförbacke, hur liten den än var, blev mer än dödligt ansträngande, och alltid kom det en ny ännu högre, medan man aldrig såg var man var, vart man var på väg eller fick något mål i sikte. Och man var fullkomligt ensam – ingen annan tycktes använda denna ”farliga” väg åtminstone idag.

Så plötsligt rundade man ett hörn, och där låg Phuktardalen i hänförande grönska. Själva klostret låg sensationellt upphängt under bergsväggen. Det var svårt att beskriva det på annat sätt.

Ett splitternytt värdshus låg i min väg, varför det var lika bra att ordna med sin inkvartering genast. Man var ju ganska trött och ville gärna ha en säng. Jag visades ett dubbelrum för 400, dusch och toaletthål i golvet, bara kallt vatten, ingen elektricitet, inga solarlampor, men där fanns i alla fall en säng. Jag lyckades få ner priset till 200 och slog mig raklång ut på sängen och bara andades en längre stund.

När jag kände mig kapabel att åter stå på benen gick jag upp till det hängande klostret. Phuktar ligger på precis 4000 meters höjd och är i sanning spektakulärt och gör skäl för sitt rykte av att vara det sällsammaste klostret i Ladakh. Ingen vet när eller hur eller av vem det grundades, men vem det än var föll det sig naturligt för honom att etablera ett kloster i en naturlig jättegrotta högst upp i berget, som klostret sedan har växt ut ur. När jag kom upp kom jag precis lagom till en *puija*, som hölls under tälttak, då nybyggnationer höll på inne i den jättelika grottan.

När jag kom ner igen till mitt härbärge vågade jag satsa på den kalla duschen, som sannolikt var den kallaste under hela resan. Det var omöjligt att bli varm igen efteråt, och jag blev rentav tvungen att dra på mig strumpor. Olyckligtvis hade jag fått med mig mina allra finaste frackstrumpor, men jag hoppades innerligt att det var enda gången jag skulle behöva dem under resan.

På härbärget visade sig även bo ett ungt italienskt par från Torino – jag hade mött torinesare förut på denna resa, och det är nästan bara piemontesare (=alpinister) som reser till Ladakh bland italienare, men de är många. Paret berättade att de var betydligt fler i år än i fjol. De var själva i Ladakh för tredje året i rad. Vi kom i glatt samspråk, och vi såg fram emot en gemensam middag tillsammans.

Den blev synnerligen trevlig. Fabio och Micaela var mycket intresserade av det indiska köket och var för det mesta vegetarianer även hemma och lagade till och med indisk mat hemma ibland. Han försökte lära sig ladakhiska och arbetade på en italiensk guidebok för Ladakh, men arbetet gick långsamt, och han hade en *backlog* på Internet sedan förra året.

Middagen bestod av ris, linser, ärter och några andra grönsaker men var mirakulöst god. Sålunda kröntes min kritiska framstöt mot Phuktar med fullständig framgång – med italienare på plats i Phuktar som kronan på verket.

(I nästa nummer: *Tillbaka till Padam*)

Nya lektioner i Zanskar, del 18: Nubra.

Mirakelresan bjöd på ännu en av sina små överraskningar. Medan fransmännen åt frukost och jag väntade på min buss för avfärd hade det varit oartigt att inte konversera med dem, varför jag gick upp till dem och började prata med dem. Det var bara två som var dåliga i engelska, de andra två talade det ledigt, och vi fick genast mycket att tala om, ty de var i Ladakh för första gången och hade ännu bara passerat en vecka. De var alltså gröna och friska och hur entusiastiska som helst, och snart började de ställa mig frågor som till en sakkunnig expert. De skulle göra baby-trekken men i omvänd ordning från Themisgang till Likir, och före det skulle de upp till Lamayuru. Vad jag hade att berätta om Zanskar intresserade dem mycket, men de skulle tyvärr inte ha tid för det denna gången.

Klockan blev halv nio, och jag måste börja gå till busshållplatsen. Medan jag betalade min räkning kom den ena fransmannen fram till mig och frågade mig om jag inte ville följa med i deras jeep i stället. Jag var överväldigad av tacksamhet. Det skulle göra resan tillbaka till Leh så mycket lättare, och framför allt skulle jag slippa det eländiga discorockhjärntvättsskvalet i bussens högtalare var man än satt i bussen. Tyvärr var det värre med den saken än någonsin till och med i Ladakh. Var man än satte sin fot på ett

offentligt ställe, buss, jeep, restaurang eller tesjapp, så utsattes man för högtalarnas stresshjärntvätt – ständigt samma dunka-dunk. Televisionernas fördubblade utbredning hade multiplicerat problemet, som tyvärr bara vi som led av det såg att var ett problem.

Det visade sig att mina fyra nya kamrater inte alls var vanliga fransmän. Det paret som talade god engelska var franskspråkiga schweizare från Genève, och det andra paret hörde hemma i det internationella Cannes på rivieran. De hade träffats i Burma för ett antal år sedan och sedan dess gjort gemensamma resor tillsammans. Bättre resällskap kunde man inte ha. Min man som inbjudit mig, Jean-Luc, arbetade på televisionen, och vi utbytte naturligtvis elpostadresser för fortsatt kontakt.

Vädret var bättre denna dag hur iskall morgonen än hade varit, så man kunde njuta hela morgonen av Nubras överväldigande monumentala skönhet i all dess prakt som även fransmännen menade att överträffade Grand Canyon. Från passet Khardung La kunde man nu se Gasherbrun och Karakoramns yttersta utlöpare från K2 långt i fjärran.

Fransmännen från Cannes hade en höjdmätare, som inte angav någon högre höjd än knappt 5200 meter, fastän den officiella höjden på passet var 5600 eller 18380 fot. Antingen hade höjdmätaren fel, eller också hade vägbyggarna i vanlig indisk ordning överdrivit höjdberäkningen kanske för turismens skull. År 2004 hade allting här uppe varit ödelagt av stormar och man hade inte ens kunnat få en kopp te, men nu hade man öppnat en hel kafeteria med bar. Passet var dränkt i böneflaggor, så ville man ta sig högre upp för en bättre vy av utsikten måste man trassla sig igenom spindelnät och lianurskogar av böneflaggor med deras snören som hotade strypa en för varje steg uppåt.

Det var förvånansvärt många cyklisterna i farten – minst ett dussin passerade det branta passet medan vi var där, allesammans extremt magra med spindelben. Det förekom också massor med motorcyklisterna, vanligen engelsmän, kraftiga och hårdiga och genomgående mycket grova – motsatsen till spindelbenscyklisterna, som också mest var engelsmän.

Den som vi mötte på vägen upp för passet var dock inte engelsman, för han körde på fel sida, helt glömsk av att det var vänstertrafik i Indien och en klar livsfara för andra vägförare.

Man tänker då på alla skeletten av jeepar, truckar, bulldozers och till och med större militärfordon som ligger där nere som skrynkligt järnskrot. Den senaste jeepen körde över för bara en vecka sedan. Det var ett nygift par som skulle fira smekmånad i Nubra. Ett sagolikt bröllop, oöverträffat i festlig prakt, och det lyckliga paret under skratt och förväntningar väljer att fara till Nubra för sin smekmånad – och kör över kanten.

Alla de små broarna där nere med de små husen vid forsarna ser ut som om de var konstruerade av tändstickor. När naturen sätter in med bara något raseri så måste ju alltsammans bara genast spolas bort utan att någonting kan bli kvar. Det är kanske den viktigaste lektionen med hela Ladakh: naturen framstår i hela sin oförläpiga överväldigande storlek medan människan framstår i sitt rätta perspektiv som försvinnande liten, utsatt i hjälplös värnlöshet och hopplöst maktlös mot all den makt som inte är hennes, medan hennes egen precis bara är fåfänga.

(I nästa nummer: *Vägen ner.*)

Den lugna stormresan, del 16: Darjeelingsituationen.

Min andra dag var det strömavbrott i hela staden, varför den inte kom i gång förrän senare på eftermiddagen. Jag uppsökte dock Dolly och fick mitt lystmäte på nyheter om allt vad som hänt under året. Hennes son planerade komma ut med en bok om Darjeeling och bad mig om bidrag. Tyvärr var det inte mycket om Darjeeling jag kunde stå till tjänst med, då jag ju aldrig varit här före 1992.

Situationen i Darjeeling var lika brokig som ett granatäpple och lika explosiv som en granat. Det ledande partiet, som mest bestod av nepaleser, ville ha en särskild stat inom den Indiska unionen som skulle heta Gurkhaland, men blotta namnet utesluter alla tibetaner, hinduer och sikkimeser fastän Darjeeling geografiskt och historiskt egentligen är en del av

Sikkim. För nepalesernas skull vill Sikkim inte ha Darjeeling. Ett annat problem är Siliguri, den största tätorten, där de flesta är bengaler. De vill därför fortsätta höra till Väst-Bengalen och vill inte ha en separat stat. Affärsmännen däremot, som leder utvecklingen och politiken, har inget emot en separat stat.

Kanske det bästa för alla därför ändå är status quo. Det är vad regeringen i Delhi vill ha, som bestämt motsätter sig separationer och nya delstater, då eftergifter kan leda till fler separationer och statsdelningar, vilket absolut inte är önskvärt.

Min vän som varit säkerhetsvakt hos Dalai Lama hoppades trots allt att denna linje skulle segra, men risken är att nepaleserna insisterar och går för långt och tar till våld, så att undantagstillstånd måste införas. Då måste området regeras direkt av presidenten från Delhi, vilket kunde innebära en separat stat i praktiken.

Kort sagt, ingen vet vad som kommer att hända, och vad som helst kan hända.

Den 21 november blev det för första gången så kallt att jag måste ta på mig strumpor. Dagstemperaturen nådde som högst 15 men låg morgon och kväll omkring 5. Darjeeling ligger trots allt högre än Kebnekajse. Stora moln täckte solen, det blev riktigt rött och kallt, men på lördagen var det en sista klar soluppgång över Kanjenjunga med Mount Everest och Makalu klart framträdande 100 km åt väster. Emellertid kändes det skönt att nu kunna lämna Darjeeling med gott samvete.

Det var bara Darjeeling och Dharamsala som jag kunnat ge all den tid jag velat under denna resa. Alla andra hade blivit lidande, främst Nepal men även Sikkim, Kausani, Almora, Joshimath och Rishikesh. Jag hade behövt en extra vecka minst, kanske mer, vilket var något att tänka på inför nästa år.

Den sista dagen var vacker men disig, varunder Kanjenjunga allt mera upplöstes och försvann i dimmorna, tills den sista snötoppen slocknade i solnedgången, men jag var nöjd. Kanjenjunga hade varit mig mycket nådigt under denna resa.

Till all lycka fick jag uppleva slutet på de intressanta diskussionerna mellan Johannes och hans fjärran vänner, vilket jag inte hade velat missa för allt i världen. Han avslutade dem inte för min skull, utan de bara råkade löpa jämnt ut.

Fler och fler lämnade redan Darjeeling, jeeparerna vid Tiger Hill hade minskat från 175 för åtta dagar sedan till 125 idag, och tågen till Calcutta och västerut var alltid fullbokade en vecka framåt. Därför kunde jag inte få det tåg till Delhi jag velat ha utan fick nöja mig med ett långsammare, vilket skulle leda till komplikationer i Delhi när jag kom dit och skulle ta bussen till Dharamsala, som jag skulle missa, om jag inte kunde ändra min biljett i New Jaipalguri, vilket Dalai Lamas säkerhetsvakt rekommenderade mig att försöka göra i sista stund. Vi fick se.

Sista kvällen bjöd mig Joan på middag. Det var under de vanliga kaotiska Darjeeling-förtecknena: den restaurang vi velat ha stängde (liksom många andra) tidigt på grund av nya demonstrationer och processioner, och alla affärer stängde. Följaktligen fann vi oss strandsatta och hänvisade till en hindurestaurang med bara svetslågemat, där vi dock lyckades välja några mildare rätter och klarade oss med den äran och lyckades ha trevligt dessutom. Joan är ytterst underhållande, och det är svårt att åtminstone försöka vara lika underhållande själv.

Johannes önskade mig lycka till i Dharamsala och kunde tyvärr inte följa med själv. Han skulle vidare till Kalimpong.

Därmed var Darjeelingkapitlet över och hemresan de facto inledd, men den var verkligen långt ifrån över ännu – jag hade fortfarande fem hela dagar kvar i Indien före den slutliga hemresan.

När jag lämnade Darjeeling tidigt på morgonen hade Kanjenjunga helt svept in sig i moln, ingenting var synligt, som om hon gömt sig för att slippa säga farväl en sista gång.

(I nästa nummer: *Tåget som kom bort.*)

Göteborg den 23 maj 2010